

14. «АКТИВНІ» ЛЕКЦІЇ: СУТНІСТЬ, ВИДИ, ОСОБЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

Г'янкова О.В., *к.е.н.*

НУХТ, м.Київ, Україна

Нагальна потреба українського суспільства у змінах виявляється, перш за все, в розумінні необхідності підвищення доступності інформації, відкритості знань, можливості діалогу між представниками наукових шкіл та студентством.

Вагомий внесок у розвиток активізації навчання належить зарубіжним та вітчизняним педагогам, психологам, науковцям вищої школи, на думку яких «активізація розумової діяльності студентів на лекціях досягається багатьма засобами: через між особистісні контакти, інтенсифікацію уваги, спрямований вплив на групові інтереси, авторитет, а останніми роками і через психологічні особливості наочних і технічних засобів навчання» [2].

Проблематику активізації передачі знань, перетворення пасивних методів передачі інформації на активні досліджували науково-педагогічні колективи Національного університету харчових технологій [1], Київського національного економічного університету [3], Міжрегіональної академії управління персоналом [2].

Сучасний студент не потребує класичного лектора-професора, котрий викладає матеріал за чітко сформованою програмою десятирічної давнини. Молодь бажає спілкування з лектором-одно-

думцем, лектором-опонентом, розуміння своєї ролі у дискусії, гнучкого підходу, варіативності, спільного пошуку прикладів, співпричетності у формуванні висновків, обговоренні результатів.

Саме тому традиційна лекція втрачає свою особливу роль, хоча і залишається домінуючою формою викладу навчального матеріалу. За браком часу та / або через небажання «втрачати» час студенти все частіше обирають самостійне опанування підручника, підготовку з конспекту, онлайн-курс.

Саме тому викладач, котрий бажає «повернути» студента до аудиторії, перетворює класичну лекцію на активний метод взаємодії. Під впливом досвіду зарубіжних колег та мінливих потреб молоді в Україні набувають популяризації «активні» лекції [2-4], а саме: лекції-візуалізації; лекції-діалоги; проблемні лекції; лекції-прес-конференції; лекції-дуети (бінарні лекції).

Протягом останнього десятиріччя лекції-візуалізації стали традиційними для вітчизняних вищих навчальних закладів. Їх проведення передбачає попередню підготовку візуалізуючих матеріалів: рисунків, схем, діаграм, графіків, відео, фільмів. Останнім часом все більшого розповсюдження набуває підготовка конспектів лекцій та робочих зошитів з дисципліни, що містять основні поняття та полегшують сприйняття інформації під час лекцій.

Лекція-діалог з монологу викладача, спрямованого на середньостатистичного пасивного слухача, перетворюється на діалог лектора з зацікавленою аудиторією. Даний вид лекції охоплює три складові: тезовий виклад матеріалу, формулювання викладачем

проблематики на підґрунті відповідей студентів на уточнюючі питання, обговорення висновків із залученням слухачів.

На відміну від традиційної лекції активна проблемна лекція дозволяє одразу встановити, підтримувати та контролювати взаємовекторний вплив, а процес пізнання трансформується у пошук, студентське дослідження. Лекція починається нетривалим монологічним введенням, пропозицією дискусійних положень, поступово переходить у обговорення варіантів вирішення проблеми. Учасники вдало побудованої проблемної лекції за допомогою лектора-модератора за 7-10 хвилин до кінця заняття знаходять вірне рішення щодо розв'язання проблеми.

Лекції-прес-конференції - рідкісний вид лекції для українського студентства. Для проведення залучаються кілька викладачів. На початку лекції протягом 2-3 хвилин слухачі мають поставити питання по темі. Далі викладач-ведучий систематизує питання та будує лекційне заняття на підґрунті відповідей. Розрізняють два види лекцій-прес-конференцій: короткі відповіді на всі питання, в тому числі і додаткові, уточнюючі, або цілісний послідовний виклад теми як узагальнений вигляд відповідей.

Лекція-консультація відрізняється від лекції-прес-конференції відсутністю у запрошеного лектора-спеціаліста педагогічного досвіду, є одноразовим дійством, однак дозволяє більш активно використати специфічні знання доповідача. Даний вид занять є корисним при запрошенні до спілкування зі студентами економічних спеціальностей представників бізнесу.

Не менш цікавою є активізація слухачів шляхом провокації. Саме тут стануть у нагоді амбітність, потреба дискусії, необхідність опозиційності мислення, що є характерними для підростаючого покоління. Лекція-провокація передбачає повідомлення слухачам інформації про певну кількість помилок, котрі вони мають помітити та виправити. Дана форма подачі матеріалу має стимулюючу та контрольну функцію. За 10-15 хвилин до завершення заняття починається обговорення помилок та хибних цитат, надаються вірні твердження та варіанти вирішення питань. Якщо студентами не були помічені всі помилки, викладач оголошує їх та обговорює разом з присутніми. Лекцію-провокацію рекомендовано проводити як підсумкову у змістовному модулі. Контроль дозволить оцінити рівень опанування попереднього матеріалу.

Особливим видом лекційного заняття є лекції-дуети або бінарні лекції, що передбачають викладення матеріалу у вигляді діалогу двох педагогів. Студент перетворюється на активного глядача «лекційного шоу». Ця форма заняття є однією з найскладніших за підготовкою та проведенням, адже потребує розробки сценарію, вміння працювати у парі, імпровізувати, «тримати удар». Необхідно відзначити, що сама тема лекції має містити суперечності, бути складною, передбачати різні підходи, точки зору.

Педагоги та психологи відзначають, що бінарна лекція, на відміну від традиційної, стимулює високу активність студентів,

збільшує обсяг сприйняття викладеного матеріалу за рахунок зміни акцентів на доповідачах, формує у студентів навички ведення професійної дискусії.

На основі викладеного вище доцільно відзначити, що молодь потребує поживлення навчального процесу через поєднання пасивного аудиторного сприйняття лектора та індивідуальної активності студента. Активні форми навчання перетворюються на домінуючі, оскільки студентство все більше потребує не «чистої теорії», а розуміння практичного застосування набутого у обраній професії. Саме інтенсивність взаємодії учасників навчального процесу сприяє полегшенню опанування знань, стимулює пізнавальну діяльність, формує дослідницькі навички.

ЛІТЕРАТУРА

1. Collection of case studies for students of economics and management specialities. Book./ Tetiana L. Mostenska, Oleksandra Ralko (scientific editors). –Kyiv: National University of Food Technologies, 2014. – 376 p.

2. Активізація навчального процесу у сучасній вищій школі: Метод. огляд / Уклад. Л. А. Якимова. — К.: МАУП, ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 32 с.

3. Балягіна І. А. Методика викладання економіки : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / І. А. Балягіна, М. А. Богорад, Г. О. Ковальчук. – К. : КНЕУ, 2005. – 341 с.

4. Мухіна С.А., Соловйова А.А. Нетрадиційні педагогічні технології у навчанні/С.А.Мухіна, А.А.Соловйова .М.:Фенікс,2004.384с.